

بیمه حوادث دانش آموزی (بررسی نسبت حق بیمه دریافتی به خسارت پرداختی)^۱

مرتضی شهبازی

مقدمه

دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش، مصرف‌کنندگان اصلی خدمات درمانی هستند که با پرداخت حق بیمه در ابتدای هر سال تحصیلی از مزایای بیمه (مانند هزینه‌های درمانی، هزینه درمان ناشی از حوادث، غرامت، فوت و نقص عضو بر اثر حادثه) استفاده می‌کنند. از مسائل مهم دیگر، به ویژه در زمینه هزینه‌های درمانی، پرداخت مابه‌التفاوت فرانشیز و سهم آزاد بیمارستان‌های خصوصی به بیمه‌شدگان است. اکنون که برنامه بیمه خدمات درمانی در کشور ما نیز گسترش می‌یابد، شرکت‌های بیمه بازرگانی هم در امر بیمه‌های درمانی به فعالیت پرداخته‌اند و چند سال از اجرای سالیانه قرارداد بیمه‌های دانش‌آموزی می‌گذرد، ضرورت پژوهشی کاربردی در این زمینه به شدت احساس می‌شود؛ با این هدف که نکات مثبت و منفی آن مشخص شود و در صورتی که در عمل با مشکلاتی مواجه است، چرایی آن تبیین و تا حد امکان، پیشنهادهایی برای رفع نواقص ارائه شود.

تاریخچه

بیمه‌های حوادث تحصیلی در ایران از میانه دهه ۱۳۴۰ و به صورت اختیاری در سطح کل کشور آغاز شده است. در سال ۱۳۴۴، این بیمه با حالتی تغییر یافته، مدون‌تر و با طراحی و مدیریت جدید محمود صالحی و همکاران، با حق بیمه سالیانه ده ریال، نخستین بار در مدرسه (کودکستان و دبستان) آزموده در باغ صبا اجرا شد اما در این طرح نیز حالت اختیاری بودن بیمه نامه حفظ شد. بعد از انقلاب اسلامی و از سال ۱۳۶۱ طبق

۱. نویسنده از دانشگاه آزاد اسلامی، براساس پایان‌نامه کارشناسی ارشد خویش این مقاله را ارائه کرده است (استاد راهنما: دکتر ایرج کریمی؛ استاد مشاور: دکتر سوگند تورانی).

فطارت بیمه مرکزی ایران، بیمه نامه حوادث تحصیلی با طرح‌های جدید به صورت بیمه اجباری در تمام سطوح مدارس تحصیلی و کارکنان آموزش و پرورش آغاز شد و در حال حاضر در سطحی وسیع در اقصی نقاط کشور اجرا می‌شود. این توضیح لازم است که طبق موافقتنامه جداگانه‌ای بین بیمه ایران، بیمه دانا و وزارت آموزش و پرورش بیمه‌نامه حوادث و درمان محصلان و کارکنان مدارس غیرانتفاعی به شرکت سهامی بیمه دانا واگذار شد.

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است. مطالعه توصیفی شامل جمع‌آوری و ارائه منظم داده‌هاست تا تصویر روشنی از یک موقعیت خاص را نشان دهد. مطالعه تحلیلی سعی دارد که علل یا عوامل خطر در ایجاد یک مسأله خاص را با دقت بیشتری از یک مطالعه توصیفی تعیین کند. این کار از طریق مقایسه دو گروه (و یا بیشتر) بر اساس متغیرهای مورد علاقه انجام می‌گیرد.

برای نمونه‌گیری، نظام بیمه درمان دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش استان تهران هدف قرار گرفت و مشخصات جامعه مورد مطالعه برحسب مقاطع تحصیلی، جنس، زمان و تعیین نوع هزینه‌های پرداختی بر مبنای هزینه‌های درمانی ناشی از بیماری‌ها، حوادث، نقص عضو و فوت با حق بیمه سرانه پرداختی در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ بررسی شد. هدف‌های ویژه‌ای در این بررسی مد نظر بود:

(الف) تعیین میزان خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش بر حسب جنس.

(ب) تعیین خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش بر حسب ماه در یک سال تحصیلی مورد مطالعه.

(پ) تعیین میزان خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان بر حسب مقاطع تحصیلی مختلف دبستان، راهنمایی، دبیرستان و کارکنان آموزش و پرورش استان تهران.

(ت) تعیین میزان شیوع بیماری، حادثه، نقص عضو و فوت.

(ث) تعیین نسبت حق بیمه دریافتی به خسارت پرداخت شده.

(ج) مقایسه هزینه‌های پرداختی بر حسب مقطع تحصیلی و جنس.

(چ) مقایسه هزینه‌های پرداختی بر حسب مبنای وقوع بیماری، حادثه، نقص عضو و فوت.

پرسش‌ها و فرضیه‌ها

ابتدا باید میزان خسارت‌های پرداختی، از طریق بررسی و تجزیه و تحلیل هزینه‌های

پرداخت شده در طی سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ تعیین می‌شد تا بتوان با تجزیه و تحلیل نتایج به دست آمده، رهنمودها و الگوهای مناسب در خصوص بهبود وضع بیمه‌ای، کاهش عوامل هزینه‌ای در بخش خسارت‌های ناشی از حوادث و نیز بهبود پوشش بیمه‌های درمانی دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش ارائه کرد. در این خصوص، پرسش‌ها و فرضیه‌های زیر مطرح بود.

۱. پرسش‌ها

- متوسط خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش برحسب جنس به چه میزان بوده است؟

- متوسط خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش برحسب ماه‌های سال تحصیلی به چه میزان بوده است؟

- متوسط خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش برحسب مقاطع تحصیلی دبستان، راهنمایی، دبیرستان و کارکنان آموزش و پرورش استان تهران به چه میزان بوده است؟

- متوسط خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش بر مبنای وقوع بیماری، حادثه، نقص عضو و فوت به چه میزان بوده است؟

- میزان نسبت حق بیمه دریافتی به خسارت‌های پرداختی به چه میزان بوده است؟

- میزان نسبت هزینه‌های پرداختی بر حسب زمان وقوع به جنس به چه میزان بوده است؟

- میزان نسبت هزینه‌های پرداختی بر حسب مبنای وقوع بیماری، حادثه، نقص عضو و فوت به چه میزان بوده است؟

۲. فرضیه‌ها

- بین متوسط پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان مرد آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ با خسارت‌های یاد شده به دانش‌آموزان و کارکنان زن تفاوت معناداری وجود ندارد.

- متوسط خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان در مقطع تحصیلی دبستان برابر با موارد دیگر نیست.

- میزان خسارت‌های پرداختی به دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش به علت حادثه برابر با موارد دیگر نیست.

- میزان خسارت‌های پرداختی در مقاطع مختلف، در ماه‌های سال برابر نیست.

در راه یافتن پاسخ پرسش‌های مورد نظر و اثبات فرضیه‌ها، دو مشکل اساسی وجود داشت: تاکنون در زمینه شیوع بیماری، حادثه، فوت و نقص عضو در بین جامعه مورد مطالعه، پژوهشی به عمل نیامده است؛ و در خصوص بیمه به ویژه بیمه‌های درمانی دانش‌آموزان و کارکنان آموزش و پرورش با کمبود منابع قابل استناد مواجهیم.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه نوباوگان مهدهای کودک و کودکان، دانش‌آموزان کلیه مقاطع تحصیلی، هنرستان‌ها و مدارس فنی حرفه‌ای، آموزگاران در کلیه مقاطع تحصیلی و کلیه کارکنان اداری و آموزشی استان تهران در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ است (به استثنای مدارس غیرانتفاعی). برای گردآوری داده‌ها از روش جمع‌آوری اطلاعات آماری از دفاتر ثبت حواله‌ها در هفت شعبه پرداخت خسارت استفاده شد که عبارتند از: مجتمع بیمه‌ای استاد مطهری، شعبه آزادی، تهران نو، دخانیات، هلال احمر، بعثت و شمیران. جدول‌هایی نیز برای تنظیم جمع‌آوری اطلاعات، شامل موارد زیر، تنظیم شد:

- ماه‌های سال.

- تعداد موارد خسارت در هر عنوان مثل فوت، نقص عضو و

- جنس و تعداد خسارت دیدگان در هر عنوان بر مبنای مذکر و مؤنث بودن آن‌ها.

- وضع مقطع تحصیلی و این که خسارت دیده جزو کارکنان آموزش و پرورش است.

- نوع خسارت پرداختی بر مبنای بیماری، حادثه، نقص عضو و فوت.

یافته‌ها

پس از گردآوری داده‌ها، پردازش و طبقه‌بندی اطلاعات و تدوین جدول‌ها به کمک رایانه صورت گرفت. بر این اساس، چگونگی پرداخت خسارت‌ها، تقسیم بندی انواع خسارت‌ها بر مبنای جنس، زمان، نوع خسارت پرداختی و نیز نسبت‌های فیما بین در بخش خسارت‌های پرداختی و دریافت حق بیمه و چگونگی تسهیم آن تشریح می‌شود.

کل مبلغ دریافتی حق بیمه ۲,۶۷۷,۲۵۲,۵۷۰ ریال و کل مبلغ پرداختی برای ۲۳۵۷ مورد خسارت ۱,۵۸۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که به میزان ۱,۰۹۷,۲۵۲,۵۷۰ ریال مازاد حق بیمه بر پرداخت خسارت‌ها به دست آمده است. نسبت پرداخت خسارت‌ها و مازاد حق بیمه دریافتی به حق بیمه دریافتی به ترتیب برابر ۴۰ درصد و ۵۹ درصد است و نیز با توجه به حق بیمه ثابت ۱۵۰۰ ریالی برای عموم بیمه شدگان و حق بیمه شناور ۲۰۰۰ ریالی در خصوص کارکنان آموزش و پرورش، میانگین حق بیمه سرانه بالغ بر ۱۵۰۲ ریال است. تعداد کل خسارت‌های پرداختی برای بیماری‌ها ۵۲۸ مورد است که در این

بین ۵۶۱ مورد مربوط به زنان و ۹۶۷ مورد مربوط به مردان زیان‌دیده می‌شود. تعداد کل خسارت‌های پرداختی برای حوادث ۷۹۲ مورد (مردان) و ۱۸۵۲ مورد (زنان) در هفت منطقه (دخانیات، هلال احمر، تهران نو، آزادی، تجریش، بعثت و استاد مطهری) بوده است.

نسبت تعداد حوادث برای زنان و مردان به نسبت موارد یاد شده در خسارت‌های بیماری‌ها به ترتیب حدود ۱/۵ و ۲ است. هم چنین، ضریب تعداد حوادث برای مردان بیش از ۲ برابر تعداد مشابه زنان است. تعداد کل خسارت‌ها در سال تحصیلی مورد نظر، ۴۳۵۷ مورد بوده است که از این میان ۱۴۱۶ مورد مربوط به زنان و ۲۹۴۱ مورد مربوط به مردان بوده است که نسبتی حدود ۲ بین آن‌ها دیده می‌شود. در ضمن با یک مقایسه ساده در کل خسارت‌های پرداختی در قسمت هزینه‌های مربوط به بیماری می‌توان دریافت که ضریب خسارت مردان نسبت به زنان تقریباً برابر ۲ است.

خسارت‌های ناشی از حوادث در کل ۷۴۸/۹ میلیون ریال بوده است که نسبت خسارت‌های پرداختی مردان به زنان حدود ۲/۲ است. کل پرداخت خسارت‌ها در هفت منطقه ۱/۵۸۰ میلیون ریال بوده است که از این مبلغ ۴۶۹ میلیون ریال به زنان و ۱/۱۱۱ میلیون ریال به مردان (زیان دیدگان) پرداخت شده است. نسبت پرداختی به مردان ۲/۳۶ برابر زنان و نسبت تعداد خسارت‌های پرداختی مردان به زنان ۲/۰۷ است. نسبت خسارت‌های پرداختی به مردان ۲/۳ برابر زنان و نیز تعداد موارد فوق به میزان ۲ برابر است.

میانگین خسارت‌های پرداختی در ماه دی با رقمی معادل ۲۷ میلیون ریال و کمترین میزان در ماه آبان با مبلغی معادل ۱۱/۵ میلیون ریال است. بیشترین تعداد خسارت‌های پرداختی در ماه اردیبهشت با ۵۴۶ مورد و کمترین میزان در ماه آبان با ۱۹۵ مورد بوده است. البته با فرض میانگین ۴۰۰ مورد خسارت در ماه، تعداد مورد خسارت در ماه‌های خرداد، دی، بهمن و اسفند نیز درخور توجه است که تمامی ماه‌های یاد شده، خسارت‌های بیش از ۴۰۰ مورد در ماه داشته‌اند: خرداد ۵۲۱ مورد؛ دی ۴۳۵؛ بهمن ۴۳۷ و اسفند ۴۶۵ مورد. تعداد خسارت‌ها در مقطع ابتدایی بیش از مقاطع دیگر است (۱۸۹۰ مورد) و مقاطع راهنمایی (۱۳۳۴ مورد)، دبیرستان (۸۲۹ مورد) و کارکنان آموزش و پرورش (۳۳۱ مورد) در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. در کل، در تمامی مقاطع تحصیلی و در بین کارکنان میزان خسارت‌ها در بین مردان بیشتر است و ضریب نسبتی حدود ۲/۱ در بین زنان و مردان ملاحظه می‌شود. بیشترین میزان خسارت‌ها در مقطع

تحصیلی ابتدایی (۶۴۴ مورد) و کمترین میزان در بین کارکنان (۱۵۵ مورد) مشاهده شد. در کل، ضریب خسارت‌های پرداختی مردان به زنان نیز حدود ۲ است. میزان وقوع خطر در بین ۱۰۰۰۰ دانش‌آموز بیمه شده و کارکنان آموزش و پرورش تهران برحسب نوع خطر در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ به این ترتیب بوده است (وقوع خطر به ۱۰۰۰۰ نفر): بیماری ۷/۶۹؛ حادثه ۱۳/۳۲؛ فوت ۰/۵۷؛ نقص عضو ۰/۳۴؛ کل ۲۱/۹۴. هم‌چنین، نسبت میزان وقوع بیماری، حادثه، فوت و نقص عضو به کل خسارت‌ها به ترتیب برابر با ۰/۳۵، ۰/۶۰، ۰/۰۲ و ۰/۰۱ است.

نتیجه‌گیری

با بررسی و تجزیه و تحلیل یافته‌ها و جدول‌های توزیع فراوانی و نمودارهای مربوط، حق بیمه‌دریافتی معادل ۲,۶۷۷,۲۵۲,۵۷۰ ریال و پرداخت خسارت معادل ۱,۵۸۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال بوده است که مازاد حق بیمه بر پرداخت خسارت‌ها معادل ۱,۰۹۷,۲۵۲,۵۷۰ ریال برای ۴۳۵۷ مورد خسارت است. نسبت پرداخت خسارت‌ها و مازاد حق بیمه دریافتی بر حق بیمه دریافتی به ترتیب برابر ۴۰ درصد و ۵۹ درصد است و نیز با توجه به حق بیمه ثابت ۱۵۰۰ ریالی برای عموم بیمه‌شدگان و حق بیمه شناور ۲۰۰۰ ریالی در خصوص کارکنان آموزش و پرورش، میانگین حق بیمه سرانه بالغ بر ۱۵۰۴ ریال بوده است. بیشترین میانگین پرداخت مربوط به ماه‌های دی (۲۷ میلیون ریال)، خرداد (۲۴/۷) و اسفند (۲۴/۶ میلیون ریال) و کمترین رقم مربوط به ماه آبان (۱۱/۵ میلیون ریال) بوده است. بیشترین تعداد و میزان خسارت بر مبنای وقوع، مربوط به خسارت‌های ناشی از حوادث است که برای ۲۶۲۴ مورد خسارت مبلغی معادل ۷۴۸/۹ میلیون ریال پرداخت شده است. بیشترین تعداد و میزان خسارت در مقطع تحصیلی ابتدایی و کمترین میزان در نزد کارکنان آموزش و پرورش بوده است. به طور کلی، تعداد و میزان خسارت در کلیه انواع خسارت‌ها در بین مردان بیشتر از زنان بوده است. میانگین پرداختی در گروه‌های مختلف تحصیلی تفاوت معناداری ندارد و تنها در گروه کارکنان، میزان بالاتر از بقیه گروه‌هاست. هم‌چنین نسبت میزان وقوع بیماری، حادثه، فوت و نقص عضو برابر با ۷/۶۹، ۱۳/۳۲، ۰/۵۷ و ۰/۳۴ در ۱۰۰۰۰ نفر است. با این جمع‌بندی، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد:

۱. با این گونه بیمه‌های مکمل می‌توان بخشی از بار مالی زیان دیدگان به ویژه قشرهای کم درآمد را تأمین کرد.

۲. تقسیم خسارت‌ها به ویژه در ریسک‌های جانی (در خصوص حوادث، بیماری‌ها، فوت و نقص عضو) کمکی مؤثر برای زیان‌دیده، خانواده تحت پوشش ایشان و یا بازماندگان است.

۳. بیشتر هزینه‌های خسارتی در مورد حوادث و به ویژه در مقطع ابتدایی و هم‌چنین خسارت‌های پرداختی در کلیه موارد خسارتی (مثل بیماری و حوادث) در مردان بیشتر از زنان بوده است.

۴. با وجود آن که پرداخت هزینه‌های درمانی و خسارت‌های ناشی از حوادث طبق تعرفه مصوبه وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی صورت گرفته است، به نظر می‌رسد که با توجه به چندین برابر بودن تعرفه‌ها در بخش خصوصی، در مقایسه با بخش دولتی، باید یا تعرفه‌ها را دوباره بررسی کرد، یا این که نرخ هزینه‌ها و خسارت برای مصرف‌کنندگان به نقطه تعادل و یا نزدیک به آن برسد.

پیشنهادها

برای بهبود و پیشبرد بیمه حوادث دانش آموزی، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. بازیابی مجدد قرارداد و استفاده از دیدگاه‌های مسئولان مدیریت اشخاص بیمه ایران، اداره رفاه آموزش و پرورش و مصرف‌کنندگان خدمات به سرپرستی بیمه مرکزی ایران و این که این نظرها با روش‌های آماری و پژوهشی بررسی شود.

۲. افزایش میزان حق بیمه و به تبع آن افزایش میزان تعهدات پرداخت خسارت، یا استفاده از روش حق بیمه شناور (در صورت تمایل بیمه شدگان در ابتدای قرارداد).

۳. استفاده از سیستم‌های رایانه‌ای در ثبت حق بیمه‌ها و پرداخت خسارت‌ها و استفاده از شبکه در سیستم رایانه‌ای در مورد پرداخت خسارت.

۴. پیشنهاد تعرفه‌های واقعی درمانی با صلاحدید شورای عالی بیمه همگانی خدمات درمانی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی به هیأت دولت که بالاترین مرجع پیشنهاد دهنده در این خصوص است.

۵. استفاده از راهکارهایی مانند به وجود آوردن تعادل‌های اقتصادی برای این که، هم رضایت‌مندی بیمه شدگان در حداکثر ممکن باشد و هم این که صرفه اقتصادی نیز برای شرکت‌های بیمه به وجود بیاید.

۶. با توجه به افزایش سریع قیمت‌ها به ویژه در بخش درمان و نیز بهینه سازی

جدول ۱. دریافت حق بیمه و پرداخت خسارت (جدول پیشنهادی)

نوع طرح	مبلغ حق بیمه	بیمه شدگان	تمهید پرداخت	تمهید پرداخت	تمهید جبران هزینه
هادی	۳۰۰۰	دانش آموزان	غرامت فوت ناشی از حوادث مشمول بیمه	غرامت نقص عضو دائم کامل ناشی از حوادث مشمول بیمه طبق جدول	هزینه پزشکی اعمال جراحی ناشی از بیماری مستلزم بستری شدن در بیمارستان به استثنای اعمال جراحی برای زیبایی
هادی	۳۰۰۰	کارکنان و افراد تحت تکفل	غرامت فوت ناشی از حوادث مشمول بیمه	غرامت نقص عضو مورد عمل بیمه اشخاص	هزینه پزشکی اعمال جراحی برای زیبایی
شناور	۵۰۰۰	دانش آموزان	غرامت فوت ناشی از حوادث مشمول بیمه	غرامت نقص عضو مورد عمل بیمه اشخاص	هزینه پزشکی اعمال جراحی برای زیبایی
شناور	۵۰۰۰	کارکنان و افراد تحت تکفل	غرامت فوت ناشی از حوادث مشمول بیمه	غرامت نقص عضو مورد عمل بیمه اشخاص	هزینه پزشکی اعمال جراحی برای زیبایی

پرداخت خسارت، با توجه به سطوح قیمت‌های کالاها و خدمات، جدول شماره ۱ برای دریافت حق بیمه و پرداخت خسارت پیشنهاد می‌شود.

در جدول شماره ۱ سه نکته اساسی جدید به شرح زیر مشاهده می‌شود:

(الف) افزایش حق بیمه و به تبع آن افزایش تعهدات در کلیه پرداخت‌ها.

(ب) طرح شناور برای دانش آموزانی که خواستار شرایط بهتری از نظر بیمه‌ای و نیز

تعهدات قابل اجرا هستند.

منابع

۱. آصف زاده، سعید. مدیریت و برنامه ریزی بهداشت و درمان، ج ۲، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۹.
۲. _____ آموزش پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران: ۱۳۷۶.
۳. احتضاد پور، ناهید و فهیمه رجبی راد و فرخنده رحیمی. تحولات تأمین اجتماعی ۱۳۱۰ - ۱۳۷۰، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲.
۴. جباری، غلامحسین. مؤسسات بیمه، انتشارات مؤسسه عالی حسابداری ایران، ۱۳۴۹.
۵. جی.ای. پارک و همکاران. کلیات خدمات بهداشتی، ج ۱ و ۲، انتشارات سرو، تهران: ۱۳۷۶.
۶. جیروند، عبدالله. توسعه اقتصادی و مجموعه عقاید، انتشارات مولوی، تهران: ۱۳۶۸.
۷. حلم سرشت، پریش و اسماعیل دل پیشه. اصول و مبانی بهداشت محیط، انتشارات مهر، تهران: ۱۳۷۱.
۸. دستباز، هادی. اصول و کلیات بیمه‌های اشخاص، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران: ۱۳۷۲.
۹. دفتر مطالعات و پژوهش‌های بیمه مرکزی ایران. تحولات بیمه‌های بازرگانی در ایران از آغاز تا سال ۱۳۷۰، تهران: ۱۳۷۲.
۱۰. زعیم، مرتضی و همکاران. تحقیق در سیستم‌های بهداشتی، سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۳.
۱۱. شیبانی، احمدعلی. کلیات علم بیمه، ج ۱ و ۲، تهران: ۱۳۵۳.
۱۲. صالحی، رضا. بررسی نقش خصوصی سازی در صنعت بیمه، دانشگاه تهران، پایان‌نامه، ۱۳۷۶.
۱۳. عباسی، سودابه. بیمه همگانی خدمات درمانی از دیدگاه پزشکان و مدیران اجرایی بیمارستان‌های عمومی دولتی و خصوصی تهران، ۱۳۷۶، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: ۱۳۷۶.
۱۴. عظیمی، حسین. مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، نشر نی، تهران: ۱۳۷۴.

۱۵. فصلنامه بیمه مرکزی ایران، ش ۲۲، زمستان ۱۳۷۲.
۱۶. کریمی، آیت. کلیات بیمه، بیمه مرکزی ایران، تهران: ۱۳۷۶.
۱۷. کریمی، ایرج. مکانیزم‌های نظام نوین پرداخت، واحد اقتصاد زبان، ۱۳۷۵.
۱۸. _____ تاریخچه بیمه خدمات درمانی در ایران و جهان، دفتر مطالعات و پژوهش‌های بیمه‌ای، سازمان بیمه خدمات درمانی.
۱۹. _____ «بیمه خدمات درمانی در کانادا»، ماهنامه تازه‌های اقتصاد، ش ۷، خرداد ۱۳۷۷.
۲۰. _____ «اقتصاد بیمه و درمان، نظام بیمه درمان فراگیر کشور آلمان»، ماهنامه تازه‌های اقتصاد، ش ۷۲، شهریور ۱۳۷۷.
۲۱. مرکز آموزش بیمه ایران. بیمه‌های اشخاص، جزوه شماره ۲، تهران: ۱۳۷۶.
۲۲. ملک زاده، رضا. «انتخاب مناسب‌ترین سیاست‌های درمانی در سازمان تأمین اجتماعی ایران، نخستین کنگره شناخت تأمین اجتماعی و نحوه توسعه آن در ایران»، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲.
۲۳. محمود صالحی، جانعلی. بیمه عمر و سایر بیمه‌های اشخاص، بیمه مرکزی ایران، تهران: ۱۳۷۲.
۲۴. کریمی، ایرج. «اقتصاد بیمه و درمان، نظام بیمه درمانی و کنترل موفقیت‌آمیز هزینه خدمات درمانی در کره جنوبی» ماهنامه اقتصاد، ش ۷۱، تیر ۱۳۷۷.
۲۵. محب آهکی و همکاران. راهنمای برنامه ریزی خدمات بهداشتی بیمه اجتماعی، سازمان بهداشت جهانی و دفتر بین‌المللی کار، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی گیلان، ۱۳۷۳. ■

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی